

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง การสร้างความหมาย “ครัว” ในนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยอาศัยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) โดยใช้กรอบแนวคิดหลัก คือแนวคิดสตรีศึกษาแนววัฒนธรรม (cultural feminism) แนวคิดสัญวิทยา (semiology) เพื่อศึกษาสัญลักษณ์และการสร้างความหมาย รวมทั้งตอบคำถามเรื่องอุดมการณ์ทางเพศสภาพที่สะท้อนจากนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้จะศึกษาจากนิตยสารผู้หญิงประเภทอาหารและการครัว โดยเลือกนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน มาเป็นตัวแทนในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจาก

1. เป็นนิตยสารที่เน้นเรื่องอาหารและการครัว และเป็นนิตยสารที่ได้รับความนิยมสูงจากกลุ่มนิตยสารประเภทเดียวกัน โดยดูจากยอดพิมพ์ ยอดจำหน่าย และยอดสมาชิก
2. นิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ มีจุดเหมือนกันคือเป็นนิตยสารผู้หญิง แต่นิตยสารครัวเป็นนิตยสารเพื่อผู้หญิงโดยผู้หญิง ส่วนนิตยสารแม่บ้านเป็นนิตยสารเพื่อผู้หญิงโดยผู้ชาย จึงมีคุณค่าน่าศึกษาถึงความเหมือนหรือแตกต่างกันในวาทกรรมที่น่าเสนอ
3. ถึงแม้ว่าจะมีนิตยสารฉบับอื่นที่น่าจะนำมาศึกษาได้อีก แต่เนื่องจากระยะเวลาในการออกจำหน่ายมานั้นยังอยู่ในช่วงเวลาที่ไม่นานนัก จึงไม่เลือกมาเป็นตัวแทนในการศึกษา

ทั้งนี้จะทำการศึกษาโดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากนิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ โดยนิตยสารครัวออกจำหน่ายหลังนิตยสารแม่บ้าน และออกจำหน่ายฉบับแรกในเดือนกรกฎาคม 2537 (นิตยสารแม่บ้านออกจำหน่ายมา 26 ปี นิตยสารครัวออกจำหน่ายมาเป็นปีที่ 9) จึงศึกษาในช่วงปี พ.ศ. 2537 – 2545 โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหมุนเวียน (rotation sampling) โดยเริ่มศึกษาฉบับแรกในเดือนกรกฎาคม 2537 เนื่องจากเป็นฉบับแรกที่นิตยสารครัวออกจำหน่าย ศึกษาทั้งหมด 8 ช่วงเวลา ดังนี้

ช่วงที่ 1 ปี พ.ศ. 2537 – 2538	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือน ก.ค. 37 และเดือนม.ค. 38
ช่วงที่ 2 ปี พ.ศ. 2538 – 2539	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนส.ค. 38 และเดือนก.พ. 39
ช่วงที่ 3 ปี พ.ศ. 2539 – 2540	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนก.ย. 39 และเดือนมี.ค. 40
ช่วงที่ 4 ปี พ.ศ. 2540 – 2541	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนต.ค. 40 และเดือนเม.ย. 41
ช่วงที่ 5 ปี พ.ศ. 2541 – 2542	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนพ.ย. 41 และเดือนพ.ค. 42
ช่วงที่ 6 ปี พ.ศ. 2542 – 2543	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนธ.ค. 42 และเดือนมิ.ย. 43
ช่วงที่ 7 ปี พ.ศ. 2544	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนม.ค. 44 และเดือนก.ค. 44
ช่วงที่ 8 ปี พ.ศ. 2545	เลือกตัวอย่างจากฉบับเดือนก.พ. 45 และเดือนส.ค. 45

ศึกษานิตยสารครัว 16 ฉบับ และศึกษานิตยสารแม่บ้าน 16 ฉบับ รวมทั้งสิ้น 32 ฉบับ

และสัมภาษณ์บรรณาธิการ และนักเขียนประจำกองบรรณาธิการทั้ง 2 ชื่อฉบับ รวมทั้งนักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน นักศึกษาปริญญาโทด้านสตรีศึกษา และวิทยากรด้านการประกอบอาหาร

วิธีการวิจัย

1. วิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)
2. สัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth interview)

การวิเคราะห์เนื้อหา

การวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เป็นการวิเคราะห์เนื้อหาในนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน เพื่อค้นหาสัญลักษณ์และการสร้างความหมาย "ครัว" โดยศึกษาจาก บทบรรณาธิการ บทความคอลัมน์ต่างๆ เช่น สูตรอาหาร คอลัมน์ถามตอบปัญหา การฝีมือ สารคดี เกร็ดความรู้ เรื่องสั้น สุขภาพ อนามัย ความงาม นวนิยาย โดยดูประเด็นการนำเสนอที่สะท้อนอุดมการณ์ทางเพศสภาพ ว่ามีการให้คุณค่าแก่หญิงและชายอย่างไร

การสัมภาษณ์เจาะลึก

การสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ผลิตนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน โดยสัมภาษณ์บรรณาธิการ และนักเขียน เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการทำงานทัศนคติและอุดมการณ์ทางเพศสภาพ โดยสัมภาษณ์บุคคล ดังนี้

นิตยสารครัว ได้แก่

1. นิดดา หงษ์วิวัฒน์	บรรณาธิการ
2. อบเชย อิมสบาย	บรรณาธิการอาหาร
3. มณฑิพย์ สิทธิพิพัฒน์	นักเขียนประจำกองบรรณาธิการ
4. ประภาพร อนุมานไพศาล	นักเขียนประจำกองบรรณาธิการ

นิตยสารแม่บ้าน ได้แก่

1. ปรีดา เหวระกุล	บรรณาธิการ
2. จำลองลักษณ์ หุ่นชื่น	บรรณาธิการอาหารและโภชนาการ
3. จิรนาฏ วีระชัยพิเชษฐกุล	บรรณาธิการอาหารและโภชนาการ
4. พรศรี ภิญญะพันธ์	นักเขียนประจำกองบรรณาธิการ

นักวิชาการด้านสื่อสารมวลชน ได้แก่

1. รศ.ดร.อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์	อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. รศ.ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์	อาจารย์ประจำคณะนิเทศศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นักศึกษาด้านสตรีศึกษา ได้แก่

ชาตรี ลีศิริวิทย์	นักศึกษาปริญญาโทสตรีศึกษา
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
|-------------------|--|

ซึ่งได้เขียนบทความเรื่อง “เพศสถานะกับครัว” ในนิตยสารสารคดี

วิทยากรผู้เชี่ยวชาญในการประกอบอาหาร ได้แก่

ม.ร.ว.ถนัดศรี สวัสดิวัตน์

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบตารางลงรหัส (Coding Sheet) และการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล

การเก็บข้อมูลแบบตารางลงรหัส (Coding Sheet) นั้นจะใช้การนับความถี่ของหน่วยข้อมูลต่างๆ แล้วคำนวณสัดส่วนด้วยร้อยละ โดยแยกเก็บในประเด็น

1. ประเด็นในการให้ความรู้
2. ประเด็นในการให้ความบันเทิง
3. ประเด็นในการถ่ายทอดค่านิยม
4. ประเด็นในการกำหนดบทบาทหน้าที่ในสังคม
5. ประเด็นการให้พื้นที่

ประเด็นเหล่านี้จะได้แยกแยะอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่งเมื่อมีการวิเคราะห์ ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดของสตรีนิยมที่เกี่ยวข้องกับสื่อและการสร้างความหมายของครัว

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึกในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะผู้จัดทำนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน และเพื่อให้ได้มุมมองจากผู้ที่มีความรู้ในเชิงวิชาการในด้านนี้จึงเพิ่มการสัมภาษณ์นักวิชาการด้านสื่อมวลชน นักศึกษาปริญญาโท ด้านสตรีศึกษา และวิทยากรด้านการประกอบอาหารด้วย

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) มาโยงกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เพื่อตอบปัญหา นำวิจัยใน 3 ประเด็นหลัก คือ

- วิเคราะห์อุดมการณ์ทางเพศสภาพที่สะท้อนออกมาในเนื้อหาของนิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ
- วิเคราะห์การสร้างความหมาย “ครัว” ในเชิงสัญลักษณ์ของนิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน โดยพิจารณาความหมายตามแนวคิดปีตาธิปไตยและแนวคิดสตรีนิยม
- วิเคราะห์ว่าเนื้อหาประเภทใดที่ควรนำเสนอเพื่อสร้างความเข้าใจในมิติของหญิงและชาย แต่ขาดหายไปนิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ

การนำเสนอข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพเรื่อง การสร้างความหมาย "ครัว" นิตยสารครัวและนิตยสารแม่บ้าน ในครั้งนี้ จะนำข้อมูลจากการวิจัยข้างต้นมานำเสนอและเรียบเรียงในบทที่ 4 และบทที่ 5 ดังนี้

- บทที่ 4
- นำเสนอข้อมูลของการวิเคราะห์เนื้อหาเพื่อสรุปและเปรียบเทียบให้เห็นความหมายครัวที่ปรากฏในนิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ
 - นำเสนอบทข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบการวิเคราะห์เนื้อหา
- บทที่ 5
- สรุปและเชื่อมโยงผลการวิเคราะห์การสร้างความหมายครัวและข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่มีส่วนกำหนดเนื้อหาและการสร้างความหมายครัวของนิตยสารทั้ง 2 ชื่อฉบับ และวิเคราะห์หาประเด็นที่หายไป